

розшукової протидії злочинам у зазначеній сфері. По-друге, більшість праць вчених-юристів частково втратили свою актуальність через плинність часу, зміни у екосистемі, скасування низки нормативних актів та появи нових.

Кириченко О.В.

доктор юридичних наук, доцент
завідувач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
та спеціальної техніки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Ефективно протидіяти організованим злочинним об'єднанням неможливо без з'ясування механізму їх функціонування, який Б.В. Жуков пропонує визначити як спосіб взаємодії злочинного угруповання і середовища, результатом якого є злочинна діяльність організації, який містить особливості його функціонування, структуру розподілу ролей і функцій, планування й етапи реалізації його злочинної діяльності, сукупність чинників його внутрішнього і зовнішнього середовища. На думку науковця, найбільш суттєвими ознаками (рисами) механізму функціонування злочинних організацій є: наявність структури (ієрархії) організованих злочинних угруповань; внутрішньогрупова дисципліна; злочинна спеціалізація (професіоналізація); наявність лідера; розподіл функцій між членами угруповання; існування «общака»; використання корумпованості з посадовими особами органів державної влади та управління, правоохоронних органів; підтримання стосунків і вирішення проблем між угрупованнями [1, с. 6-7].

За організаційно-психологічною структурою організовані групи, яким притаманна безпосередня кооперація їх діяльності та прямі контакти між їх членами, виокремлюються в типовий різновид з горизонтальною організаційною побудовою, для якої характерні: слабка централізація; певна автономність у кримінальному середовищі; слабка виразність постійної спеціалізації; спрощеність комунікаційної структури, коли кожний член організованої групи в змозі встановити прямий зв'язок з усіма іншими її членами. У цьому різновиді виділяються банди, відрізняючись як наявністю обов'язкових кримінально-правових ознак, так і більш значним чисельним складом, істотним професіоналізмом, підвищеною усталеністю та згуртованістю, відчутною централізацією влади та управління.

Злочинним же організаціям, для яких визначальним є спосіб опосередкованої кооперації, властива вертикальна організаційна побудова (складна та спрощена), якій притаманні: а) чітко виражена централізація влади та управ-

ління, що має пірамідальну дво- або триступінчасту ієрархічну схему; б) багатоблочна комунікаційна система, в якій головний лідер керує підлеглими підгрупами або безпосередньо, або опосередковано, лише через їхніх керівників; в) розподіл обов'язків предметно-дійових функцій на постійній основі [2, с. 9].

В організованих групах і злочинних організаціях переважно діє лідер-організатор (особисто організовує групову злочинну діяльність, здійснює заздалегідь вироблену її програму) і лідер-натхненник (задає свою програму злочинної діяльності, яка містить головні її стратегічні цілі та завдання, обов'язкові групові норми, санкції тощо). Останній тип лідера здебільшого притаманний злочинній організації. Можемо навести приклад організації діяльності банди як різновиду організованої групи (або злочинної організації) та розподілу функцій між членами банди: так, у червні 2014 року ОСОБА_8 з метою нападу на фізичних та юридичних осіб, діючи умисно з корисливих мотивів, організувала стійку злочинну групу (банду), до складу якої увійшли громадяни України, мешканці Київської області ОСОБА_9 та ОСОБА_10. При цьому ОСОБА_8 повідомила членів організованої групи про наявність плану злочинних дій та розподілила ролі між учасниками нападу. Згідно з розробленим планом злочинних дій члени злочинного угруповання виконували такі функції: ОСОБА_8 як організатор здійснювала загальне керівництво озброєною групою, розподіляла обов'язки між її учасниками, визначала об'єкт посягання, брала участь у підготовці та вчиненні нападу, розподіляла здобуте злочинним шляхом майно і грошові кошти, збирала та аналізувала інформацію щодо майбутніх об'єктів нападу. ОСОБА_9 брала активну участь у розбійному нападі, виконувала пошук цінностей та грошових коштів, безпосередньо під час розбійного нападу здійснювала фізичне та психічне подолання опору потерпілих. ОСОБА_10 забезпечувала групу зброєю та транспортом, перевіряла наявність господарів будинку та сторонніх осіб, безпосередньо під час розбійного нападу здійснювала психічне подолання опору потерпілих. З метою прикриття своєї злочинної діяльності, уникнення викриття правоохоронними органами учасники організованої групи використовували заздалегідь підготовлений автомобіль марки «ВАЗ 2109», а також пістолет марки «STALKER-MOD. 914-S» калібру 9 мм, металеву палицю, рукавички та маски, виготовлені із жіночих панчох, якими прикривали обличчя [3].

Слід звернути увагу й на те, що організовані злочинні об'єднання створюють систему захисту щодо неможливості викриття їхньої діяльності. Наприклад, у сучасних організованих злочинних формуваннях функціонують спеціальні групи осіб, діяльність яких спрямована на збір компрометуючих матеріалів, планування та проведення заходів щодо компрометації осіб з числа співробітників державних установ, у тому числі правоохоронних органів, з метою залучення їх до злочинної діяльності або відсторонення від виконання службових обов'язків у разі загрози викриття злочинної діяльності; нейтралізацію участі свідків і потерпілих у кримінальному процесі тощо [4, с. 11].

Таким чином, організованим злочинним об'єднанням, для яких визначальним є спосіб опосередкованої кооперації, притаманні такі риси: чітко виражена централізація влади й управління, що має пірамідальну ієрархічну схему та може складатися з кількох груп; лідер або безпосередньо керує підлеглими групами, або опосередковано лише через їхніх керівників; чіткий розподіл предметно-дійових функцій на постійній основі; взаємозалежність його учасників або структурних частин при здійсненні злочинної діяльності. Зазначені об'єднання створюють систему захисту щодо неможливості викриття їх діяльності.

Список бібліографічних посилань:

1. Жуков Б. В. Основи виявлення та розслідування створення злочинних організацій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 “Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність” / Б. В. Жуков. – Одеса, 2011. – 20 с.
2. Цветков О. Г. Впровадження негласних працівників оперативних підрозділів органів внутрішніх справ у організовані злочинні групи та злочинні організації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.04 “Оперативно-розшукова діяльність” / О. Г. Цветков – К., 2002. – 16 с.
3. Справа № 748/57/15-к Чернігівського районного суду Чернігівської області по факту вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 187, ч. 4 ст. 187, ст. 257, ч. 1 ст. 263 КК України // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua>.
4. Цимбалюк В. М. Діяльність спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю по подоланню протидії з боку формувань : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 21.07.04 “Оперативно-розшукова діяльність” / В. М. Цимбалюк. – К., 1999. – 16 с.

Клочко О.А.

ад'юнкт

Харківського національного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ЗАВОЛОДІННЮ АВТОТРАНСПОРТНИМИ ЗАСОБАМИ, ЩО ВЧИНЯЄТЬСЯ З ПРОНИКНЕННЯМ У ПРИМІЩЕННЯ ЧИ ІНШЕ СХОВИЩЕ

На сучасному етапі побудови правової держави першочергове значення набувають проблеми захисту її громадян від злочинних посягань, а саме охорона прав, свобод та законних інтересів, серед яких право не бути протиправно позбавленим права власності. На жаль, в наш час, злочини проти власності, серед яких незаконне заволодіння автотранспортними засобами, займає значне місце серед інших злочинів та є дуже прибутковим. Зважаючи на ви-